

МАЛАДЫЯ, АМБІЦЫЙНЫЯ

Да стагоддзя “Маладняка” – першага беларускага аб’яднання маладых літаратараў Нацыянальная бібліятэка, Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва і Выдавецкі дом “Звязда” яшчэ ў 2019 годзе запусцілі праект “На хвалі часу, у плыні жыцця”.

У яго рамках праходзілі круглыя сталы, навкова-практычныя семінары, прэзентацыі, літаратурныя імпрэзы, выстаўкі. Таксама праводзіліся конкурсы, у якіх бралі ўдзел людзі розных узростаў. Дзеці і дарослыя чыталі вершы Уладзіміра Дубоўкі, пісалі эсэ па творах Змітрака Бядулі.

Да праекта далучыліся даследчыкі розных галін: архівісты, музейшчыкі, гісторыкі, літаратуразнаўцы, філосафы. Адгукнуліся музеі, бібліятэкі і школы рэгіёнаў, праходзілі мерапрыемствы на малой радзіме аўтараў, ствараліся новыя экспазіцыі. Так, Полацкі музей кнігадрукавання, які традыцыйна ў пачатку года праводзіць выстаўку, прымеркаваную найбольш значным літаратурным падзеям, вырашыў стварыць экспазіцыю, прысвечаную стагоддзю “Маладняка”, якая пасля перарасла ў віртуальны праект. Дарэчы, у Полацку сто гадоў таму была адна з філій знакамітага літаратурнага аб’яднання, яна выпускала часопіс “Надзвінне”.

Арганізатары праекта адзначалі юбілейныя даты, звязаныя з жыццём і творчасцю найбольш яскравых і вядомых аўтараў-маладнякоўцаў. Было сабрана багата дакументаў, якія сёння даступныя любому інтэрнэт-карыстальніку.

Вынікамі, якіх удалося дасягнуць за час працы над праектам “На хвалі часу, у плыні жыцця”, падзялілася галоўны бібліёграф інфармацыйна-аналітычнага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Юлія Амосава. За гэтыя гады на сайце бібліятэкі створаны віртуальны музей “Маладняка”, дзе размешчана інфармацыя пра арганізацыю, архіўныя фатаграфіі і дакументы, рукапісы і адсканаваныя творы пісьменнікаў, іх ліставанне, рэцэнзіі тагачасных крытыкаў і артыкулы сучасных даследчыкаў, звесткі пра тое, як ушаноўваюцца імёны паэтаў і пісьменнікаў. Для зручнасці карыстальнікаў інфармацыя падаецца асобнымі раздзеламі, кожны з якіх прысвечаны пэўнаму пісьменніку. Апошні з раздзелаў, які быў прысвечаны падчас святкавання стагадовага юбілею “Маладняка” у Нацыянальнай бібліятэцы, знаёміць з Яўгеніяй Пфляўбаўм – паэткай, перакладчыцай, адной з таленавітых аўтарак, якая ўваходзіла ў кіраўніцтва літаратурнага аб’яднання. Дарэчы, у сучаснага чытача ёсць выдатная магчымасць пазнаёміцца з творчасцю таленавітых жанчын, якія пачыналі сваю творчасць у “Маладняку”. Нядаўна пабачылі свет зборнікі паэзіі Яўгеніі Пфляўбаўм, Зінаіды Бандарынай і Наталлі Вішнеўскай.

Падчас работы над праектам арганізатарам пашчасціла пазнаёміцца са сваякамі пісьменнікаў. Сярод іх – дачка Янкі Скрыгана – Галіна, Яўгенія Дзяржач – сваячніца Міколы Нікановіча, унук Змітрака Бядулі – Яфім Плаўнік. Апошні, дарэчы, падарыў бібліятэцы зборнік навел свайго знакамітага продка. Унук Андрэя Александровіча – Алег – прадаставіў уласны архіў, у якім шмат дакументаў і фатаграфій, кнігі, і нават надрукаваную на машыныцы п’есу з праўкамі аўтара.

На імпрэзе ў Нацыянальнай бібліятэцы старшы навуковы супрацоўнік інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН, кандыдат філалагічных навук Ірына Багдановіч заўважыла, што 20-я гады, калі зарадзіўся і развіваўся “Маладняк”, – гэта найцікавейшы перыяд для паглыблення ў нашу мінуўшчыну. Вучоная шмат гадоў займалася даследаваннем творчасці “маладнякоўцаў”, з некаторымі пісьменнікамі, сярод якіх Максім Лужанін і Яўгенія Пфляўбаўм, ёй пашчасціла сустрэцца. Яна памятае, як свяціліся вочы пісьменнікаў, калі яны ўзгадвалі пра 20-я гады ХХ стагоддзя.

Творчасць маладнякоўцаў – была сапраўдным выбухам ў культурным жыцці. Яны гуртаваліся вакол часопіса “Маладняк”. У яго першым нумары, дарэчы, быў змешчаны і верш-наказ Янкі Купалы “Арлянятам”, якім ён звяртаўся менавіта да сваіх маладзейшых калег па пяру.

Маладыя амбіцыйныя аўтары заявілі, што яны ствараюць новую літаратуру, якую ж самі назвалі “бурапеннай”. Сапраўды 20-я гады – час, калі актыўныя пошукі і эксперыменты з літаратурай влілі ва ўсім свеце, можна ўзгадаць, напрыклад, пра розныя літаратурныя плыні ў Еўропе. Беларуская моладзь заявіла пра тое, што яна прадстаўляе новы кірунак – “маладнякізм”. Маўляў, яна не выпадае з кантэсту, годна ўваходзіць у сусветную літаратурную супольнасць, пры гэтым стварае нацыянальную адметную літаратуру. Маладыя аўтары шукалі новыя формы і зместы, падтрымлівалі адзін аднаго.

Арганізацыя мела дакладную структуру, яе члены запаўнялі анкеты, пасяджэнні пратакаліраваліся. Філіі аб’яднання ствараліся ў розных гарадах. Мясцовыя суполкі маглі мець уласныя выданні – “Дняпроўскія ўсплэскі”, “Уздым”, “Маладняк Барысаўшчыны”, “Надзвінне”, “Світанне” ды іншыя. За кароткі час “Маладняк” налічваў ужо каля 500 сяброў. Гэта быў сапраўдны выбух творчасці. Тут пачыналі сваю літаратурную дзейнасць многія знакамітыя пісьменнікі.

У архівах захавалася багата дакументаў, звязаных з “Маладняком”. Копіі некаторых з іх сёння можна пабачыць у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, дзе праходзіць выстаўка “Бурлівага лёту сляды незмярмы”. Яна аформлена ў стылістыцы таго часу, калі зарадзіўся незвычайны творчы маладзёжны рух. Экспазіцыя пабудавана ў стылі “супрэматызм”, інфармацыя прадстаўлена праз геаметрычныя формы.

Гісторыя “Маладняка” – не толькі пра літаратуру, але і музыку, мастацтва, планы, веру ў свае сілы. Са старых фота, прадстаўленых на выстаўцы, пазіраюць гарэзлівыя, харызматычныя модныя, нагхнёныя маладыя людзі. А гэта пакаленне, якое нарадзілася на мяжы XIX і XX стагоддзяў, расло ў галодныя і халодныя гады, у час войнаў і змены палітычнай будовы. Некаторыя з дакументаў, якія захаваліся ў архівах, немагчыма чытаць без слёз, бо ў іх адлюстравана эпоха, тыя складанасці, якія даводзілася пераадольваць маладым людзям. Таму і выстава – гэта не толькі расповед пра моладзь, але і дакументальны адбітак часу – бурлівага, складанага, але вельмі насычанага і надзвычай цікавага. Маладыя творцы ХХ стагоддзя маглі б натхняць сучасную моладзь, запальваць, паказваць асалоду ў служэнні літаратуры, людзям, сваёй краіне, падштурхоўваць да творчых пошукаў і наогул імкнення знайсці сваё месца, сваю ролю, свае мары. Іх палымныя, шчырыя, энергічныя радкі, напісаныя сто гадоў таму, вартыя таго, каб і сёння гучаць на літаратурных вечарынах, на ўроках у школах і ВНУ.

Ганна Трошына

■ Фота Алены Дзязюлі

